

BURSA'DA VATAN CEPHESİ

*Bilal TUNÇ**

(Makale Geliş Tarihi-Received: 23.06.2016 /
Makale Kabul Tarihi-Accepted: 18.12.2016)

ÖZ

Yurt çapında yaptığı gezi ve konuşmalar kapsamında Başbakan Adnan Menderes, 12 Ekim 1958'de Manisa'daki mitinginde CHP, CMP ve KP'nin DP'ye karşı, yıkıcı çalışmalarından dolayı tüm vatandaşların dâhil olacağı bir Vatan Cephesi'nin kurulacağını ifade etmekteydi. Bursa'daki yerel gazetelere göre, adı geçen tarihten sonra DP'ye büyük katılımlar olmaya başlamıştı. Bilhassa Bursa Ekspres gazetesi, DP'nin Bursa'da çok kuvvetli bir konuma geldiğini yazmaktaydı. Ayrıca 1959'da DP Bursa il ve ilçe teşkilatlarının etkili çalışmaları ve propagandaları ile başta CHP olmak üzere muhalefet partilerinden çok sayıda istifalar olmakta ve Vatan Cephesi'ne binlerce yeni kayıtlar yapılmaktaydı. Özellikle CHP'den önemli isimlerin istifa etmeleri ve Bursa'da söz sahibi kişilerin DP'ye üye olmaları ile katılımlar daha da çoğalmıştır. Aynı zamanda DP'nin çalışmalarından memnun olmayarak CHP'ye geçenler de vardı. Bu nedenle her iki parti arasında büyük sorunlar oluşmaktaydı. Bu kapsamda bu çalışmada Vatan Cephesi'nin Bursa'daki durumu, Vatan Cephesi'ne katılımlarla ilgili olarak Adnan Menderes'e gönderilen telgraflar göz önünde bulundurularak başta Başbakanlık Cumhuriyet Arşivleri'nden edindiğimiz belgeler olmak üzere Bursa'da yayınlanan gazetelerden Bursa Ekspres, Yeni Ant, Hâkimiyet

* Dr. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
e-posta: burakeylul2205@gmail.com.

Milletindir ve Ekspres Akşam Postası'ndan istifade edilerek detaylı olarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Adnan Menderes, Cumhuriyet Halk Partisi, Demokrat Parti, Güç Birliği, Vatan Cephesi.

THE FATHERLAND'S FRONT IN BURSA

ABSTRACT

*The scope of his trips and speeches nationwide, Prime Minister Adnan Menderes expressed **on October 12** that a Fatherland Front would be established because of the opposition's destructive works (RPP, RNP, VP) against DP, 1958. According to local newspaper in Bursa, it began to greater participation to DP after his speech. Especially Bursa Express Newspaper wrote that DP had came to an influential position in Bursa. It was a large number of participation to the Fatherland Front thanks to its effective propaganda. Especially important names of resignation from RPP and people who had a **voice in** Bursa by being a member of DP had an significant effect to the increased participation to the Fatherland Front. Therewithal, there were also participants in the RPP who weren't satisfied with the work of the Fatherland Front. Therefore, it consisted major problems between the two parties. In this context, this study examined the development of the Fatherland Front in Bursa in a comprehensive way. It was taken into account the telegrams which were sent to Adnan Menderes and Local medias in Bursa (Bursa Ekspres, Yeni Ant, Hâkimiyet Milletindir ve Ekspres Akşam Postası) in this study.*

Keywords: Adnan Menderes, Democratic Party, Republican People's Party, the Fatherland Front, the Power Association.

GİRİŞ

Türk siyasi tarihinde çok partili hayata geçildikten sonra siyasi kurulan DP (Demokrat Parti), kurulduğu andan itibaren büyük bir ilgi göyerek, CHP'den (Cumhuriyet Halk Partisi) memnun olmayanların toplanma alanı haline gelmişti (Şahin ve Tunç, 2015: 41). DP'nin birinci amacı, adından da anlaşılacağı üzere, ülkede demokratikleşmeyi sağlamaktı (Akşin, 2004: 226). DP, kurulduktan sonra büyük kongresinin kurul üyelerini seçene kadar, genel idare kurulunu kurucuları teşkil etmişti (Ahmad ve Turgay, 1976: 16). Böylece DP, siyasal yaşamda varlığını sürdürmeye başlamıştı (Özçelik, 2016: 2057). Kemal Karpat'a göre, DP'nin kurulmasıyla CHP'den memnun olmayan çok sayıda kişi yeni kurulan partiye geçmişlerdi. Örneğin DP'nin kurulduğu tarihlerde, bazı yerleşim yerlerindeki CHP'li ilçe ve köy teşkilatlarının tüm üyeleri, partilerinden istifa ederek DP'ye katılmışlardı. CHP'den istifa edenlerin sayısı bazen o kadar yüksek olmuştur ki, istifa eden idare heyetlerinin yerini dolduracak yeterli sayıda üye bulunamayan yerleşim yerleri bulunmaktaydı. Bu gibi durumlarda, duvarın veya kapının üzerindeki CHP levhası kaldırılarak, yerine DP'nin tabelası asılmaktaydı (Karpat, 1967: 324). Bu durum, Türkiye'de çok partili hayata geçişin başarılı olduğunu göstermekteydi. Halk kendisine uzatılan muhalefet imkânına, biraz tereddüitten sonra iyice sahip çıkmıştır (Eroğul,1990: 12). Bu durum doğal olarak DP'nin daha birinci yılından itibaren güçlenmesine ortam hazırlamıştır (Özçelik, 2016: 2057-2058).

DP, teşkilatlanmasını sağlayarak 1946 yılı seçimlerinden sonra katıldığı 1950 seçimlerini kazanmış ve iktidara gelmeyi başarmıştı. 1950 seçimlerini takiben yapılan 1954 ve 1957 seçimlerini de kazanan DP, Türkiye'de önemli bir güç elde etmeyi başarmıştı. Ancak 1957 seçimlerinden sonra DP mevcut gücünü kaybetmeye başlamış ve muhalefet partileri de 1958'lerde DP'ye karşı ciddi bir oluşum içine girmişlerdi. Bilhassa 1958 yılı, partilerin ittifak ile bir sonraki seçime katılma çabaları ile sürat kazanmıştı. Bu tarihlerde CMP (Cumhuriyetçi Millet Partisi) ile KP'nin (Köylü Partisi) birleşerek CKMP (Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi) ismini alacağı haberleri ulusal ve yerel basında sürekli olarak dile getirilirken; HP'nin (Hürriyet Partisi) de CHP ile ittifak yapacağı söyleniyordu (Bulut, 2009: 129). Bu ittifak denemelerinden önce de muhalefet partileri birleşme çabalarını denemiş, fakat bunlardan bir netice elde

edememişlerdi (Tunç, 2015: 734). Ancak 1958 yılında muhalefet partilerinin DP'ye karşı birlik olma çalışmaları sonuç vermiş ve başta CHP olmak üzere muhalefet grupları, iktidar partisine karşı Güç Birliği adı altında yeni bir siyasi yapı oluşturmuşlardı (Bulut, 2009: 129).

CHP'nin önderliğinde CMP ve HP'nin Güç Birliği ile iktidar partisine karşı güçlü bir konuma gelmeye çalıştığı bu dönemde, Başbakan Adnan Menderes 12 Ekim 1958'de Manisa'da yaptığı bir konuşma ile halkı Güç Birliği'ne karşı kurdukları Vatan Cephesi'ne katılmaya davet etmişti. Bu konuşma ülke genelinde olumlu karşılandığı için; Vatan Cephesi'ne kitleler halinde katılımlar olmaya başlamış ve DP yeniden güçlü bir konuma gelmeye başlamıştı (Tunç, 2015: 734-735). Bu arada Vatan Cephesi'ne dolayısıyla da DP'ye yeni kayıt olanların isimleri daimi olarak radyoda ilan edilmekteydi. Bu şekilde Vatan Cephesi'ne geçenlerin isimleri radyoda ilan edilirken; muhalefet partileri radyoyu "*partizan radyo*" olarak adlandırmış, radyoda DP propagandası yapıldığı düşüncesiyle de "*Ajans Haberlerini Dinlemeyenler Derneği*" kurulmuştu (Uyar,2001: 40). Ancak bunların hiçbirisi, bahsi geçen yapının ülke genelinde yaygınlaşmasını engelleyememişti. Zira Vatan Cephesi'ne sürekli yeni kayıtlar olmaktadır. Buna karşılık DP'den de başta CHP olmak üzere diğer partilere de geçenler vardı. Bu durum, DP ile muhalefet partiler arasında büyük sorunlara yol açmıştı (Tunç, 2015: 734-735).

1. Bursa'da Vatan Cephesi (12 Ekim 1958-1 Ocak 1959)

Bursa Ekspres gazetesine göre, Vatan Cephesi kurulduktan sonra mevcut ya da sonradan kurulan DP ocak ve bucak teşkilatlarına Türkiye genelinde olduğu gibi Bursa'dan da muhalefet partilerinden istifa eden veya partisiz bağımsız olan vatandaşlardan birçok kişi katılmıştı. Bilhassa 1958 yılı ekim ayının son haftasında Merkez ilçe başta olmak üzere diğer ilçelerden çok sayıda kişi DP'ye kayıt yaptırmıştı. Örneğin ekim ayında kurulan Merkez ilçesine bağlı Yıldırım, Davutkadı, Gençosman, Afşar, Akçapınar, Bahçelievler, Karaçeşme ve 2 Mayıs ocaklarına toplamda 248 kişi kayıt yaptırmıştı (Bursa Ekspres, 29 Ekim 1958). Bu durum Bursa'da Vatan Cephesi'ni güçlü tutmak amacıyla çok sayıda yeni ocakların kurulduğunu, adı geçen ocaklara yüzlerce yeni kayıtların yapıldığını ve DP'ye olan ilginin büyüklüğünü göstermekteydi.

Bursa Ekspres gazetesine göre, Vatan Cephesi kurulmadan önce CHP başta olmak üzere bütün muhalefet partilerinin büyük bir kısmı DP'ye karşı Güç Birliği adı verilen bir teşkilat oluşturmuşlardı. Bu teşkilat, ilk zamanlarda insanların dikkatini çekmiş ve çok sayıda kişi bu oluşuma katkı sağlamıştı. Ancak Vatan Cephesi kurulduktan sonra Güç Birliği'ni oluşturan muhalefet partileri arasında zaman zaman çeşitli sorunlar yaşanmış ve bundan dolayı da bazı parti teşkilatları ciddi şekilde zayıflamıştı (Bursa Ekspres, 12 Kasım 1958). Konuya açıklık getirebilmek amacıyla CHP Bursa İl Teşkilatı ile HP Bursa İl Teşkilatı arasında yaşanan tartışmalar örnek olarak verilebilir. Konu ile ilgili olarak Bursa Ekspres gazetesi şu bilgileri vermektedir: *"HP Bursa İkinci Başkanı Dr. Hilmi Öktem ile CHP İl Başkanı İbrahim Kutluk arasında başlayan münakaşa enteresan bir safhaya intikal etmiştir. Konu ile alakalı İbrahim Kutluk, şunları söylemiştir: CHP İl Başkanı olarak HP'li kardeşlerimizi partimiz saflarına davet etmiştim. HP İkinci Başkanı "densiz, kinci, seviyesiz, idraksız, ahlak ve fikir seviyesi düşük gibi", en basit muâşeret kurallarına uygun olmayan, kendi mizaç, seviye ve yaratışına yakıştır birtakım laflarla konuşmasını ve kızmasını hayretle gördüm. HP İl Başkanının bir tenkide yetersiz olduğu bilinmekteydi; ondan özlü bir söz de beklenemezdi. Fikir hürriyetini savunanların kendileri gibi düşünmeyenleri küfürle susturmak istemelerini ibretle izlemekteyiz. Ne dedik ki bay il başkanı kendi sinirlerine hâkim olamadı. Bir parti olarak HP'lileri kendi saflarımıza çağırarak doğal hakkımız değil mi? CHP için uygun ve yerinde bulunduğu bu çağırışı neden bize fazla görüyor? HP istişare toplantısında anlaşmazlık kararı çıkmayacağına göre, bu kararı şahsen bozmaya yeltenen il başkanı ahlaklı bir politika mı izlediğine inanıyor?"* (Bursa Ekspres, 12 Kasım 1958). Bu bilgilerden CHP ile HP arasındaki anlaşmazlıkların iktidar partisi için olumlu sonuçlar doğurduğu şeklinde düşünülebilir. Zira bu olaydan birkaç gün sonra her iki partiden istifa eden 161 kişinin DP'ye üyelik başvurusunda bulunması, bunun güçlü bir kanıtı şeklinde görülebilir.

Kasım ayında ilde Vatan Cephesi'ne dolayısıyla da DP'ye katılımlar artarak devam etmişti. Yerel basına göre, DP'ye yeni katılımların olması çok sayıda yeni DP ocaklarının oluşturulmasını zorunlu hale getirmişti. Bu nedenle il genelinde mevcut ocaklar dışında çok sayıda yeni ocaklar açılmıştı. Bu bağlamda Merkez ilçede Demirkapı, Gaziakdemir, Sırameşeler, Kuruçeşme ve Rusçuk İntizam ocakları ile Merkez İlçesi Kadınlar Kolu Başkanlığı kurulmuş ve ilk anda bu teşkilatlara 161 kişi üyelik yapmıştı (Bursa Ekspres, 13 Kasım 1958). Aynı tarihlerde Merkez ilçede DP ocağı bulunmayan diğer mahallerle

köylerde de ocaklar açılmış ve bunlara birçok katılım olmuştur. Özellikle Küllüınar, Alipaşa, Hıdırlık, Çekirge, Narlıdere, Kuruçeşme, İstiklal, Sırameşeler, Kemerçeşme, Reyhan, Kiremitçi ve Kızıyakup ocaklarına diğer partilerden istifa eden 97 kişi katılmıştı (Bursa Ekspres, 20 Kasım 1958). Bu durum DP'nin güçlenmesini sağlarken; diğer partilerin güç kaybetmesine yol açmaktaydı. Zira CHP'den DP'ye geçişler oldukça, CHP'nin bazı ocaklarının bazılarının üye sayısı azalmaktaydı bazıları da tamamen kapanmaktaydı. Bu nedenle CHP'nin Merkez ilçesine bağlı 1 No'lu, 6 No'lu, 11 No'lu, Hıdırlık ve Sırameşeler ocakları kapanmıştı (Bursa Ekspres, 22 Kasım 1958, 26 Kasım 1958). Bu durumun CHP ile DP arasında ciddi tartışmaların yaşanmasına yol açmış olabileceği biçiminde değerlendirilmektedir.

Giriş bölümünde ifade olunduğu gibi, Güç Birliği'ni oluşturan partilerden birisi olan HP 1958'lerde ciddi bir şekilde zayıflamış ve parti teşkilatı yaptığı olağanüstü kongre neticesinde CHP'ye katılma kararı almıştı. Böylece 24 Kasım 1958'de HP, kendi kendini feshetmiş ve CHP'ye katılma kararı almıştı (Çakmak,2008: 183). HP'nin bu kararını destekleyen çok sayıda partili olduğu gibi, partinin CHP'ye katılmasından rahatsız olan birçok HP'li de vardı ve bunlar CHP yerine DP'ye geçmişlerdi (Bursa Ekspres, 27 Kasım 1958). Örneğin partinin kendini feshetmesinden hemen sonra DP'ye ait İstiklal, Paşa Mahallesi, Merkez Ocağı ile DP Bursa Kadınlar Kolu Başkanlığı'na 126 HP'li katılmıştı (Bursa Ekspres, 4 Aralık 1958). Bu nedenle Güç Birliği'nin söz konusu nedenlerden dolayı DP karşısında istediği başarıyı elde edemediği biçiminde düşünülebilir.

Bursa Ekspres gazetesine göre, muhalefet partilerinin tutumları karşısında kitleler halinde Vatan Cephesi'ne katılımların olması, DP'lileri memnun etmekteydi. Bu da partililerin, Vatan Cephesi'nden istediği sonuca almaya başladığı şeklinde düşünülebilir. Ayrıca muhalefet partilerinin Güçbirliği'ne cevap teşkil eden katılımların neticesi olarak Bursa'da 15 Aralık'ta il genelindeki DP ocak ve bucak teşkilatlarına müracaat eden 174 kişi daha DP'ye bağlılıklarını göstermek için Vatan Cephesi'ne kayıt yapmışlardı (Bursa Ekspres, 19 Aralık 1958). Söz konusu yeni katılımların, Bursa'da DP'nin nüfuzunu güçlendirdiği ve iktidar partisini muhalefet partileri karşısında daha da kuvvetli bir konuma getirmiş olabileceği şeklinde düşünülmektedir. Ayrıca bu yeni katılımların çok olması, DP ocak ve bucaklarının etkili propagandalar ürettiğini de göstermektedir.

Yerel basına göre, iktidar partisinin en etkili propaganda yollarından birisi, DP'nin Bursa genelinde yaptığı yatırımlar ve bu yatırımlar sayesinde oluşturulan iş alanlarıydı. Bu propagandalara göre, DP devrinde Bursa'da çok sayıda sanayi kuruluşları açılmış ve bu sayede yüzlerce kişinin iş sahibi olması sağlanmıştı (Bursa Ekspres, 25 Aralık 1958). Bir diğer propaganda ise DP il ve ilçe teşkilatlarının köy ve mahallerde açık hava toplantıları yaparak halka Vatan Cephesi ile iktidarın yaptığı icraatları anlatmasıydı (Bursa Ekspres, 30 Aralık 1958). Bahsi geçen her iki çalışmanın halk nezdinde ciddi etkiler bıraktığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda 1958 yılı ekim ayından başlamak üzere 1960 yılı mayıs ayına kadar başta CHP olmak üzere muhalefet partilerinden sürekli istifaların olması ve istifa edenlerin genelde DP ya da Vatan Cephesi ocaklarına girmesi, bu durumun güçlü bir kanıtı şeklinde görülebilir.

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi verilerine göre 1958 yılı aralık ayında başta CHP olmak üzere HP ve CKMP'den istifa ederek DP'ye geçen vatandaşlar, bu durumu bildiren çok sayıda telgrafı Başbakan Adnan Menderes'e göndermişlerdi. Örneğin Yenişehir ilçesinden Ali Korkmaz isimli şahıs 15 Aralık 1958 tarihinde gönderdiği telgrafında ailesinin tamamıyla birlikte CHP'den istifa ederek Vatan Cephesi'ne üye olduklarını bildirmişti (BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-1). Bunun gibi Yenişehir ilçesi Söylemiş Köyü'nden CHP Ocak Başkanı Ekrem Ceyhan telgrafında şunları ifade etmekteydi: *"Kuruluşundan beri mensubu bulunduğumuz CHP'den efradı ailemizle birlikte istifa ederek eserlerini gördüğümüz ve daha da göreceğimize inandığımız Vatan Cephesi saflarına katıldığımızın kabulünü saygıyla rica ederiz"*(BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2). Aynı köyden Ahmet Turhan isimli şahıs da ailesiyle birlikte HP'den istifa ederek DP'ye geçtiklerini bildirmişti(BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-3). Bunun dışında Bursa'dan Adnan Menderes'e telgraf gönderenler arasında herhangi bir parti mensubu olmayan kişiler de vardı. Bunlar, aralarında bir sözcü seçerek Başbakan'a toplu olarak telgraf çekmekteydiler. Bu kişilerden birisi, Karacabey ilçesi İnkaya Köyü'nden Halil İbrahim Torun isimli zatın 24 Aralık 1958'de 18 arkadaşı ile birlikte Vatan Cephesi'ne geçmesidir (BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-352/127).

DP'ye katılımların yüksek seviyede olduğu Bursa'ya 19 Aralık 1958'de başta Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Başbakan Adnan Menderes olmak üzere çok sayıda üst düzey devlet yetkililerinin

geldikleri ve burada 163 adet yeni işyeri açtıkları görülmektedir. Başbakan ve Cumhurbaşkanı, 9 Milyon'a mal olan Eski Sebze Hali'ndeki Esnaf Çarşısı'nın ile Duaçınarı semtinde inşa edilen Sanayi Çarşısı ve Ulu Camii civarındaki 163 dükkânın açılışlarına katılmışlardı (Bursa Ekspres, 21 Aralık 1958). Bu bağlamda, adı geçen yatırımların yapılması ve üst düzey devlet görevlilerinin bu açılışlarda bulunması DP'ye olan ilgiyi arttırdığı şeklinde düşünülebilir.

Adı geçen açılışlardan hemen sonra 31 Aralık 1958'de aynı köyden farklı partilerden Başbakan Adnan Menderes'e üst üste üç adet telgraf gönderilmişti. Söz konusu bu telgraflardan Yenikaraağaç Köyü'nde HP'den 29 kişi (BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-3/12-10), CHP'den 7 kişi (BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-3/491-44) ve CKMP'den 6 kişinin partilerinden istifa ederek Vatan Cephesi ocaklarına geçtikleri anlaşılmaktadır (BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-3/490-48). Aynı şekilde DP Merkez, Kuruçeşme, yeni açılan Kamilpaşa, Emir Sultan, İsabey ve Pınarbaşı ocaklarına da yüzlerce yeni müracaatlar yapılmıştı (Bursa Ekspres, 25 Aralık 1958). Bu durum, DP'nin Vatan Cephesi ocaklarının çalışmalarına önem verdiğini halkın DP'ye katılımı konusunda çalışmalarda bulunduğunu göstermekteydi.

Muhalefet partilerinden istifaların arttığı bu dönemlerde DP içerisinde, muhalefet partilerinden ve bağımsız kişilerden Vatan Cephesi ile halkı tahrik ettiği ve halkı ikiye ayırdığı düşüncesiyle Adnan Menderes'e dolayısıyla da Vatan Cephesi'ne öfke duyan ve DP'nin yaptıklarından rahatsız olanlar da bulunmaktaydı (Yeni Ant, 2 Ocak 1959). Bu nedenle yukarıda ifade edildiği gibi "Ajans Haberlerini ya da Adnan Menderes Haberlerini Dinlemeyenler" Derneği kurulmuştu (Uyar, 2001: 40-41). Bunun gibi Bursa'da DP'den istifa ederek CHP'ye geçenler vardı. Örneğin İnegöl ilçesine bağlı Gündüzlü (Muzal) Köyü'nde DP'den istifa eden 43 kişi CHP'ye geçmişti (Yeni Ant, 8 Ocak 1959). Burada olduğu gibi Kocaeli'nde de DP'den istifa edenler vardı (Özçelik, 2016: 2059). Bunun gibi birçok örnek bulunmaktadır. Bu durum, dönem itibarıyla Vatan Cephesi'ni olumlu bulanlar olduğu gibi varlığından rahatsız olanların da mevcudiyetini göstermesi açısından önemlidir.

Bursa'dan düzenli olarak DP Genel Sekreterliği'ne Vatan Cephesi'ne diğer partilerden toplamda kaç kişinin geçtiği ve yapının ildeki

durumunu ifade eden raporlar gönderilmekteydi. Konuya açıklık getirmek amacıyla DP Merkez İlçe Başkanı Münir Çetin'in raporu örnek olarak verilebilir. İlçe Başkanı, raporunda şunları ifade etmekteydi: "Her gün bir yenisini gördüğümüz memleket hizmetleri karşısında kurmuş olduğunuz Vatan Cephesi'ne 47 HP'li 14 MP'li ve 277 CHP'li katılmıştır. Ayrıca diğer kaza ve köylerdeki katılımlar da şöyledir: Onaç Köyü HP'den 12, MP'den 6, Ayaz Köyü CHP'den 15, Karacaoğlan Köyü CHP'den 36, Çivilça Köyü CHP'den 116, Mudan Köyü CHP'den 28, Yağalı Köyü CHP'den 546, Kasalı Köyü CHP'den 24 ve diğer köylerden de toplamda 143 kişi DP'ye geçmiştir"(BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-3/17-30). Ayrıca telgraflar ve yerel basın verilerine göre,1958 yılı sonu itibarıyla Vatan Cephesi ocaklarına diğer partilerden ve bağımsız kişilerden yaklaşık olarak 2.000 kişi katılmıştı. Bu durum, adı geçen yapının Bursa'da destek görmüş olduğu biçiminde değerlendirilmektedir.

145

IJSI 9/2
Aralık/
December
2016

2. Bursa'da Vatan Cephesi (1 Ocak 1959-1 Ocak 1960)

1958 yılı kasım ayından başlamak üzere Vatan Cephesi ya da DP ocak ve bucaklarına yeni katılımlar oldukça; kayıt olanların isimleri radyodan ilan edilmekteydi. Radyo haberlerine göre, Bursa'da Vatan Cephesi'ne çok sayıda kişi kayıt yapmaktaydı. Ancak CHP Bursa İl Başkanlığı, söz konusu haberlerin yalan olduğunu ve DP'ye kayıt yapan kişi sayısının radyoda belirttiği kadar çok olmadığını iddia etmekteydi. Örneğin Mustafakemalpaşa ve Karacabey ilçelerinde CHP'den istifa ederek DP'ye kayıt olanların isimlerinin radyodan duyurulmasından sonra, CHP İl Başkanlığı bunun yalan olduğunu ve Vatan Cephesi'ne katıldığı iddia edilen kişilerin zaten DP'li olduklarını ve bu şekilde DP tarafından konunun çarpıtıldığını iddia etmişti (Yeni Ant, 2 Ocak 1959).

DP'ye ya da Vatan Cephesi ocaklarına katılımlar genellikle şu şekillerde olmaktaydı: Bazen bir köyün ya da mahallenin tamamı bağlı olduğu CHP ya da diğer muhalefet partilerine ait ocaktan ayrılarak DP'ye geçirdi. Örneğin, söz konusu ocaklardan birisi bütünüyle DP'ye geçtiği için, ocağın eski levhası indirilir ve yerine DP levhası asılırdı (Bursa Ekspres, 25 Aralık 1958). Ayrıca bireysel olarak partilerinden istifa eden ve DP'ye müracaata bulunan çok sayıda kişi vardı (BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2/18.5). Aşağıda muhtarlar örneğinde görülebileceği gibi resmi görevli olanlardan da DP'ye girenler mevcuttu (BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-

2.18.6/11-30/8). Bunun dışında bazen de şehrin ileri gelen aileleri, bütün olarak Vatan Cephesi ocaklarına katılırlardı. Örneğin DP'nin Merkez ilçeye bağlı Zafer Ocağı ile Şükranıye Ocağı'na aynı aileden 143 kişi katılmıştı (Tunç, 2015: 733). Bu bağlamda söz konusu katılımlarla DP'nin Bursa'daki üye sayıları sürekli çoğalmıştı.

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi verilerine göre, 1959 yılı ocak ayından itibaren Bursa'da diğer partilerden istifa ederek Vatan Cephesi'ne geçildiğine dair Adnan Menderes'e ya da DP Genel Sekreterliği'ne çok sayıda telgraf gönderilmişti. 1 Ocak 1959'da gönderilen telgrafta DP Bursa İl Başkanı Mahir Çetin, CHP, HP ve CKMP'den ayrılan 121 kişinin Vatan Cephesi ocaklarına geçtiğini bildirmekteydi (BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2/653). Aynı şekilde 4 Ocak 1959 yılı telgrafına göre, Keles ilçesine bağlı HP'li 41 ocak başkanı tüm üyeleriyle Vatan Cephesi'ne girdiklerine dair telgraf yazmışlardı. Ocak başkanları ortak olarak yazdıkları telgrafta şu bilgileri vermişlerdi: *"Mensubu bulunduğumuz HP'nin lider ve idarecilerinin iddia ve şahsiyetlerini inkâr ederek düne kadar her türlü tecavüzü mubah gördükleri CHP'ye katılan sahte hürriyet kahramanlarının arkasından teşkilat olmayı asla uygun görmedik. Gece ve gündüz memlekete hizmetten başka gayesi olmayan ve memlekete hürriyeti getiren DP'ye girmeyi vicdani vazife addettik. Bundan böyle DP saflarında çalışacağımızı arz ile memleket hizmetinde başarılar dileriz. Hürmetlerimizi sunarız"* (BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2/18).

Yeni Ant gazetesine göre, Bursa'da DP İl Başkanlığı gibi CHP İl Başkanlığı da üye sayısını arttırmak amacıyla etkili propagandalar yapmaktaydı. CHP'nin en büyük propagandası, yapılacak ilk seçimde DP'nin seçimleri kaybedeceği ve CHP'nin iktidar olacağıydı. CHP İl ve İlçe Teşkilatları, yaptıkları bütün toplantılarda bu konuyu gündeme getirmekteydiler. Söz konusu propagandaların olumlu sonuçlar verdiği ve bunun sonucu DP'den istifa eden veya hiçbir partiye mensup olmayan vatandaşlardan bazıları CHP'ye geçmişlerdi. Örneğin DP'nin Merkez ilçesine bağlı Adaköy'de yapılan kongresinde bazı olaylar yaşanmıştı. Bu olaylar esnasında CHP Genel Başkanı İsmet İnönü hakkında olumsuz söyler söylendiği iddiasıyla partisinden istifa eden 3 DP'li ile herhangi bir partiye mensup olmayan 3 kişi CHP'ye katılmıştı (Yeni Ant, 2 Ocak 1959). Gazeteye göre, bu şekilde il genelinde CHP'ye geçenler olmaktaydı. Ayrıca CHP, parti üye sayısını arttırmak amacıyla il genelinde yeni ocak ve bucaklar da açmıştı. Bu kapsamda CHP Merkez İlçe Başkanlığı'na

bağlı İnönü Ocağı açılmıştı (Yeni Ant, 7 Ocak 1959). Özellikle devrin önemli aktörlerinin isimleriyle ocakların açılması, CHP'ye katılımları arttırmıştı. Mesela İnegöl'e bağlı Gündüzlü Köyü'nden DP'den istifa eden 43 kişi CHP İnönü ocağına geçmişti (Yeni Ant, 8 Ocak 1959).

Arşiv kayıtlarına göre, Bursa'dan kitleler halinde partilerinden istifa ederek Vatan Cephesi'ne geçenler olduğu gibi tek başına katılanlar da vardı. Bu yolla Vatan Cephesi'ne ocaklarında yer almak isteyen kişiler, bizzat Başbakan Adnan Menderes'e telgraf göndermekteydiler. Söz konusu telgraflardan birisi Boyalca Köyü'nden Ali Büke'ye aitti. Ali Büke, telgrafında şunları yazmaktaydı: *"Memleket hayırına çalıştığımı kelimenin kastettiği hakiki manada anladığımdan ve iktidara geldiğinizden beri iyi su ile yola ve bizleri rahata kavuşturmak maksadıyla daha birçok minnetlerden faydalandırduğunuzdan; mugalata ve safsatadan uzak hayranlık hislerimle senelerce ocak başkanlığı yaptığım CHP'den istifa ederek DP'ye kayıt oldum. Bu vesileyle size şükran ve hakiki bağlılığımın arz ederim"*(BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2/33). Bu şekilde ocak başkanlarının bağlı oldukları partiden ayrılarak DP'ye katılmaları, yeni katılımların da olmasına da ortam hazırlamış olabilir. Zira bu telgraftan hemen sonra aynı köyden CHP'den başka istifaların da olduğu da diğer telgraflardan anlaşılmaktadır.

Ekspres Akşam Postası gazetesine göre, DP Bursa Kadın Kolları Başkanlığı ve DP Gençlik Kolları Başkanlığı, Vatan Cephesi'ni güçlü duruma getirmek için il genelinde birçok faaliyetler yürütmüştü. Özellikle Kadın Kolları Başkanlığı ile Gençlik Kolları Başkanlığı'nun köy ve mahalle toplantıları sonucunda yüzlerce kişi Vatan Cephesi ocaklarına katılmıştı. Örneğin 1959 yılı ocak ayında DP Bursa Kadın Kolları Başkanlığı'na 20 ile DP Bursa Gençlik Kolları Başkanlığı'na da 173 kişi üyelik yapmıştı. Ayrıca Kadın Kolları Başkanlığı'nun düzenlediği toplantılara DP Bursa milletvekilleri de katılmaktaydılar (Ekspres Akşam Postası, 5 Ocak 1959). Bu nedenle adı geçen toplantılara ilginin daha da arttırdığı şeklinde düşünülebilir.

Bilindiği üzere 1958 yılında siyasi alanda önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişmelerden birisi, 16 Ekim 1958'de Cumhuriyetçi Millet Partisi (CMP) ile Köylü Partisi'nin (KP) birleşerek Cumhuriyetçi Millet Köylü Partisi adını almasıydı (Albayrak, 2004: 521). Bir diğer gelişme de yukarıda ifade edildiği gibi 24 Kasım 1958'de HP'nin kendini feshederek CHP'ye katılmasıydı (Keyder,

1999: 198; Çakmak, 2008: 183). Muhalefetin işbirliği yapmasından rahatsızlık duyan Başbakan Menderes ise 12 Ekim'de Manisa'da Vatan Cephesi'nin kurulmasını istemişti. Bu durum, DP ile muhalefet partileri arasındaki sorunları daha da arttırmış ve bu sorunlar yer yer çatışmalara sebep olmuştu (Albayrak, 2004: 522). Partiler arası çatışmalar, 1959'da aynı şekilde artarak devam etmişti. Buna rağmen DP, Vatan Cephesi'ni güçlü tutmak amacıyla faaliyetlerini yoğunlaştırmıştı. Bu çalışmalar sonucunda Bursa'dan Vatan Cephesi ocaklarına geçen kişilerin sayılarında yeniden artış olmuştu. Özellikle ocak ayında Adnan Menderes'e Vatan Cephesi ocaklarına geçildiğine dair birçok telgraf gönderilmişti. Telgraflara göre, 22 Ocak'ta Yenişehir'e bağlı Karasıl Köyü'nden CHP'den 3 kişi (BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2/18.5), Boğaz Köyü'nden CKMP'den 10 kişi ve aynı köyden CHP'den 9 kişi istifa ederek Vatan Cephesi'ne geçmişti (BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2/18.7). Bu istifalardan anlaşabileceği üzere muhalefet partilerinden DP'ye geçişlerin olması, söz konusu partilerin DP'ye karşı tepkilerini arttırmaktaydı.

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi verilerine göre, Bursa'dan Başbakan Adnan Menderes'e sadece parti yöneticileri değil, gençlik teşkilatlarından da telgraflar gönderilmekteydi. Bu telgrafların birisinde Keles ilçesinde Mehmet Kuyu isimli genç 150 genç arkadaşı ile birlikte Vatan Cephesi'ne geçtiklerini bildirmişti (BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2.18.6/30). Ekspres Akşam Postası gazetesine göre, DP'ye bu şekilde katılımların olmasında DP Gençlik Kollarının büyük etkisi vardı. Yani, gençler Vatan Cephesi'ne ilgi göstermişlerdi.

1959 yılı şubat ayında bilhassa İnegöl'de Vatan Cephesi'ne çok sayıda geçişler olmuştu. Örneğin Yenice Köyü'nden CHP'den istifa eden 33 kişi DP'ye katılmıştı (BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2.18.6/422). Aynı şekilde Cuma Mahallesi'nden 5, Sofular Mahallesi'nden 5, Çukur Mahallesi'nden 6 ile Yenice Mahallesi'nden 5 kişi CHP'den istifa ederek Vatan Cephesi ocaklarına kayıt yapmıştı (BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2.18.6/37). İnegöl'de CHP'den bu şekilde istifalar mart ayı içerisinde olmuştu. Örneğin 22 Mart 1959'da Cuma Mahallesi'nde 37, Karagölet Köyü'nde 25, Ayvaz Köyü'nde 22 ve Hamzabey Köyü'nde 22 CHP'li Vatan Cephesi ocaklarına katılmıştı (BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2.18.6/251).

Yeni Ant ve Hâkimiyet Milletindir gazetelerine göre, il genelinde DP'ye diğer partilerden birçok katılımın olduğu günlerde DP içinde partililer arasında bazı sorunlar yaşanmaktaydı. Bu sorunlardan birisi Gemlik DP Teşkilatı'nda olmuştur. Buna göre, DP Merkez İlçe Başkanı Muhtar Alemdar ile DP Belediye Başkanı Hüsametdin Ok arasında birtakım husumetler vardı. İkili arasındaki husumetin ilçe genelinde bilindiği ve bundan dolayı ilçede kaymakamın da dâhil olduğu anlaşmazlığın arttığı dile getirilmekteydi (Yeni Ant,10 Ocak 1959). Gazeteye göre, DP'liler arasında başka problemler de bulunmaktaydı. DP'nin güçlü bir duruma geldiği 1959 yılı içerisinde bu tür anlaşmazlıkların DP'ye zarar vermiş olabileceği şeklinde düşünülebilir.

Bursa'da mart ayında CHP kadar HP'den çok sayıda kişi Vatan Cephesi ocaklarına katılmıştı. Bunun temel sebebi yukarıda izah edildiği gibi HP'nin kendini feshedip CHP'ye katılmasıyla HP'li birçok parti ocağının CHP'ye geçip geçmeme konusunda kararsız durumda kalmasıdır (Çakmak, 2008: 183). Bu nedenle adı geçen partiden hem DP'ye hem de CHP'ye katılımlar olmaktadır. Özellikle Bursa'da HP'li ocaklardan DP'ye olan geçişin sayıca çok fazla olduğu Başbakan Adnan Menderes'e gönderilen telgraflardan açık bir şekilde anlaşılmaktadır. Örneğin 25 Mart 1959'da HP Hayırlar Köyü Ocağı tümüyle DP'ye geçmişti (BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2.18.6/11-30). Bu durum, HP'nin kendini feshederek CHP'ye katılmasının bazı parti teşkilatları tarafından uygun bulunmadığını ve bu yüzden söz konusu teşkilat mensuplarının DP'ye geçmeyi tercih ettiklerini göstermekteydi.

Yeni Ant gazetesine göre, DP'li idarecilerin il genelinde yanlış hareketler içerisinde yer aldığını düşünen çok sayıda DP'li, partisinden ayrılarak CHP'ye geçmekteydi. Gazeteye göre, şubat ayında Bursa'da Vatan Cephesi'ne geçtikleri iddia edilen ve radyodan isimleri ilan edilen kişilerin, DP'ye geçmedikleri ve bunun yalan olduğu anlaşılınca DP'den 17 kişi istifa ederek CHP'ye kayıt olmuştu (Yeni Ant, 12 Şubat 1959). Aynı gazete, bunun gibi daha birçok kişinin CHP'ye katıldığını yazmaktadır. Bu tarihlerde CHP de bu haberleri kanıt göstererek parti içinde ciddi hizipleşmeler var diyerek DP aleyhine kara propaganda çalışmaları yapmıştı. CHP'nin DP karşıtı bu çalışmalarından dolayı DP Genel Sekreterliği tarafından Başbakan Adnan Menderes imzalı bir tamim yayınlanmıştı. Tamimde şu

konular açıkça ifade edilmişti: "Bursa Demokrat Parti Vilayet İdare Heyeti Reisliğine,

1-Aşağıdaki tel tamimi vilâyetinizde bulunan vekil ve mebus arkadaşlarıma bir suretinin tevdiinin ve aynı tamimin teşkilatınız kademelerine münasip şekilde iletilmesini,

2- Bazı Halk Partili milletekilerinin ve Halk Partililerin bu meclis tatili esnasında memleketin muhtelif yerlerinde yapmakta oldukları gezilerde parti propagandası ve kisvesi adı altında birtakım kanunsuz ve yıkıcı faaliyetlere giriştikleri birçok yerden alınan malumattan anlaşılmaktadır Bilhassa üzerinde durulması gereken cihet, parti mücadelelerinin tedhiş usullerine başvurmak suretiyle yürütülmeye cüret edilmesi istenmektedir. Bölgelerinizde bu gibi yıkım ve mutlak surette memleket aleyhine hareketlerle karşılaştığınıza eminim. Bize verilen malumata göre, muhalefeti maalesef yıkıcılık zanneden bazı mütecasirler gittikleri yerlerde ve bilhassa köylerde mutlaka iktidara geleceklarini ve devri sabık yaratacaklarını, hesap soracaklarını, iktidar mensuplarını kuracakları kendi tertiplerinde mahkemelerde süründüreceklerini ve mallarını müsadere edeceklerini velhasıl asıp keseceklerini ve bunları hukuk ve mevcut mevzuat dışında ve bulacakları yeni şiddet usulleriyle tatbik edeceklerini tekrar edip durmaktadırlar. Ayrıca uygun ve zararsız gördükleri yerlerde ise Halk Partisi'ne karşı şeylerin şiddetle cezalandırılacağını ve buna cürret eden köy ve kasaba halkının perişan edileceği kabilinden tehditleri de ilavesiyle vatandaşları tedhişe yeltenmektedirler. Binaenaleyh bütün partililerimizin daima uyanık bulunmalarını ve kim olurlarsa olsunlar rastladıkları yerlerde bu tedhişçiler hakkında derhal zabıt varakası tutularak kanuni tatbikat yollarına gidilmesini, memleketin huzurunu korumak ve kanunların tatbikini sağlamak bakımından son derece ehemmiyetli ve zaruri görmekteyim" (Yeni Ant, 20 Temmuz1959). 1959 yılında CHP'nin, DP hakkındaki iddiaları ve Adnan Menderes'in tamimi, her iki parti arasındaki çatışmaları açıkça göstermekteydi.

Bütün bunlara rağmen; 1959 yılı içerisinde partiler arasındaki tartışmalar ve çatışmalar, DP'ye katılımları engelleyememiş ve partiye sürekli yeni kayıtlar olmuştu. Ayrıca Vatan Cephesi'ne katılımları teşvik etmek amacıyla DP İl Başkanlığı tarafından yeni ocak ve bucaklar da açılmıştı. Özellikle ocaklardan bazıları doğrudan Vatan Cephesi ismiyle açılmaktaydı. Bunlardan birisi Yenişehir ilçesinde CHP'den istifa eden 33 kişi tarafından açılan Uluköy Vatan Cephesi Ocağı'dır(BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2.18.6/16.10).

Ayrıca temmuz ayında Vatan Cephesi ocaklarına CHP'den istifa ederek katılanların sayılarında artış olmuştu. Örneğin Merkez Ocağı ile Küplüpinar Ocağı'na 400 kişi üyelik yapmıştı (Hâkimiyet Milletindir, 16 Temmuz 1959). Ayrıca temmuz ayında DP Bursa Gençlik Kolları Başkanlığı (Genç Demokratlar), DP'ye katılımları arttırmak için birçok gezi ve toplantı yapmışlardı. Hâkimiyet Milletindir gazetesine göre, Gençlik Kolları Başkanlığı'nın bu çalışmaları olumlu neticeler vermiş ve yüzlerce yeni kişi DP ocaklarına katılmıştı (Hâkimiyet Milletindir, 24 Temmuz 1959).

Bursa'dan Adnan Menderes'e CHP'den ya da diğer muhalefet partilerden ayrılarak Vatan Cephesi'ne geçtiklerine dair telgraf gönderen kişiler arasında muhtarlar da yer almaktaydı. Ekspres Akşam Postası gazetesine göre, muhtarlar telgraflarında genellikle politikalarından memnun olmadıkları için CHP'den ayrıldıklarını ve DP'ye geçtiklerini bildirmişlerdi (Ekspres Akşam Postası, 5 Ocak 1959). Bu telgraflardan birisi Muhtar Alemdar Vasıf'a aittir. Adı geçen muhtar telgrafında şunları söylemekteydi: *"Öteden beri mensup bulunduğumuz CHP'nin yapıcı olmadığını ve yapılanları inkâr ettiğini görüyorum. CHP'den istifa ederek müspet işler gören DP'ye kayıt olduğumuzu arz eder, vatana muhteşem işler gören zatı devletlerinize 23 arkadaşım adına sağlıklılar diler, saygılarımızı sunarız"*(BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2.18.6/11-30/8).Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi verileri, Bursa'dan Muhtar Alemdar Vasıf gibi, 20 muhtarın daha CHP'den ayrılarak DP'ye geçtiğini göstermektedir. Bu bağlamda, çok sayıda muhtarın DP'ye geçmesinin Bursa'da DP'nin daha güçlü bir konuma gelmesini sağladığı biçiminde yorumlanabilir.

1959 yılında DP tarafından Bursa'da büyük yatırımların yapıldığı görülmektedir. Örneğin ağustos ayında maliyeti 30 Milyonu bulan İşçi Sigortası Hastanesi ile bir otel ve bazı sanayi tesislerin temelleri atılmış ve bu işlerin en kısa zamanda bitirilmesi için de gerekli planlar yapılmıştı. Ekspres Akşam Postası gazetesine göre, bu yatırımların yapılmasında DP Bursa Milletvekili ve Çalışma Bakanı Ahmet Haluk Şaman'ın büyük katkıları vardı (Ekspres Akşam Postası, 11 Ağustos 1959). DP tarafından bu şekilde büyük yatırımların yapılmasının Vatan Cephesi ocaklarına ilgiyi arttırabilmiş olabileceği şeklinde değerlendirilmektedir.

Ağustos eylül aylarında DP'ye katılımları arttırmak ve Vatan Cephesini güçlendirmek amacıyla DP Genel Sekreterliği tarafından

bazı kararlar alınmıştı. Bu kararlardan birisi Bursa dâhil olmak üzere 20 ilde milletvekillerinin katılımıyla çeşitli gezilerin yapılması ve vatandaşlarla görüşülmesiydi. Buna göre, 5-6 kişilik gruplar halinde 20 şehir ayrı ayrı dolaşmış, vatandaşlarla memleketin iç ve dış meseleleri konuşulmuş ve halkın şikâyetleri dinlenmişti (Ekspres Akşam Postası, 21 Ağustos 1959). Bu bağlamda DP Bursa milletvekilleri de il genelinde bütün ilçeleri kapsamak üzere gezilere başlamışlardı. Milletvekillerinden Ahmet Hulusi Köymen, Recep Kırım, Kenan Yılmaz, Hilal Ülman, Nurullah İhsan Tolon, Necdet Azak, Hüseyin Bayrı, Selahattin Karacagil ve Mazlum Kayalar'ın özellikle Gemlik gezileri büyük ilgi görmüştü. Gemlik'te genel meselelerin ele alındığı bu toplantıda halk, milletvekillerine tek tek sorunlarını anlatma imkânı bulmuştu (Hâkimiyet Milletindir, 14 Ekim 1959).

DP Bursa milletvekilleri, il genelindeki gezilerini aralıksız bir biçimde sürdürmüşlerdir. İnegöl'de çalışmalarda bulunan mebuslar, buradan da Mustafakemalpaşa ilçesine gitmişlerdi. İlçede kalabalık bir topluluğa hitap eden vekiller, halkın şikâyetlerini dinlemişler ve onlara parti çalışmaları ile Vatan Cephesi hakkında bilgi vermişlerdi (Hâkimiyet Milletindir, 17 Ekim 1959). İnegöl ve Mustafakemalpaşa ilçelerindeki temaslarını tamamlayan milletvekilleri üç gruba ayrılarak diğer ilçeleri de gezmişlerdir. Bu ilçeler Orhaneli, Keles ve Mudanya'dır. Keles'te halk ile görüşen ve onların sorunlarını dinleyen mebuslar, buralarda yeni yatırımların yapılacağı konusunda vatandaşlara söz vermişlerdi. Ayrıca milletvekilleri tarafından buralarda bazı tesislerin açılışları da yapılmıştı (Hâkimiyet Milletindir, 18 Ekim 1959). Ayrıca Orhangazi ve Gemlik' ziyaret eden milletvekilleri burada açık hava toplantıları yapmışlardı (Hâkimiyet Milletindir, 20 Ekim 1959). Hâkimiyet Milletindir gazetesine göre, milletvekilleri gezileri sonucunda, DP'nin Bursa'da 1957 yılına göre çok daha güçlü olduğunu tespit etmişlerdi (Ekspres Akşam Postası, 30 Eylül 1959).

Eylül ayında DP Gençlik Kolları Başkanlığı'na çok sayıda yeni kayıtlar olmuştu. Örneğin Gençlik Kolları Başkanlığı'na katılmak amacıyla CHP'den istifa eden 56 kişi Davutkadı ile İvazpaşa bucaklarına müracaat etmişlerdi (Hâkimiyet Milletindir, 25 Eylül 1959). Ayrıca Hacıilyas Mahallesi, Mithatpaşa Mahallesi ile Mollarap Mahallesi bucaklarına CHP'den ayrılan 70 kişi katılmıştı (Ekspres Akşam Postası, 30 Eylül 1959). Bunun gibi aynı ay içinde CHP'den ayrılan 110

kişi de Demirtaş Mahallesi, Maksem Mahallesi ve Şible Mahallesi ocaklarına kayıt olmuşlardı (Hâkimiyet Milletindir, 4 Kasım 1959). Ayrıca Gürsu ilçesine bağlı Gölcük Köyü CHP Ocağı Gençlik Kolları üyelerinin büyük bölümü DP'ye geçmişti (Hâkimiyet Milletindir, 29 Kasım 1959). Sonuç itibarıyla telgraflar ve yerel basın verilerine göre, 1959 yılı sonu itibarıyla Vatan Cephesi ocaklarına diğer partilerden ve bağımsız kişilerden yaklaşık olarak 8.000 kişi katılmıştı.

3. Bursa'da Vatan Cephesi (1 Ocak 1960-20 Mayıs 1960)

1960 yılı ocak ayından itibaren Bursa'da Vatan Cephesi'ne ait yeni ocak ve bucaklar kurulmuş ve buralara yeni kayıtlar olmuştu. Bu bağlamda yeni açılan Meydancık Mahallesi, Derekızık Köyü, Görükle Beldesi, Dumlupınar Mahallesi, Ümitalan Köyü ile mevcut ocaklardan Mithatpaşa Mahallesi Ocağı'na CHP'den istifa eden 155 kişi katılmıştı (Ekspres Akşam Postası, 2 Ocak 1960). Ayrıca Çirîşhane Mahallesi, Hocahasan Mahallesi, Çınar Mahallesi, Yeşil Mahallesi ve Gökdemir Mahallesi ocaklarına da 70 kişi üye olmuştu (Hâkimiyet Milletindir, 20 Ocak 1960). Bununla birlikte yukarıda örnekleriyle ifade olunduğu üzere 1959 yılında olduğu gibi 1960'ta da bazı aileler, bütün olarak DP'ye geçmişlerdi. Örneğin ocak ayında gönderilen ve aile bireylerinin tamamıyla Vatan Cephesi'ne geçtiklerini ifade eden telgrafta şu ifadeler yer almaktaydı: *"Senelerden beri CHP'ye çalıştık. Şimdi ise hak ve hakikatleri göz önüne alarak vatan sathında ölümsüz eserler meydana getiren ve milletimizin refah seviyesine ulaştırılmasında büyük çabaları bulunan DP'ye aile efradımızla birlikte intisap ettiğimizi eder, hürmetlerimizi sunarız. Bursa'nın Keles kazası Mentşe Köyü'nden Mehmet Ün, Osman Nuri ve Ailesi"*(BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2/18.01).

Hâkimiyet Milletindir ve Ekspres Akşam Postası gazetelerine göre, 1960 yılında DP iktidarının on yıllık icraatını tasvip ederek Vatan Cephesine üye olan vatandaşların sayısı sürekli olarak artmıştı. Buna göre 1960 yılının ocak ayının ilk haftasında Merkez, Hıdırlık, Güneş, Fenari ve Hürriyet ocaklarına 50 kişi, ocak ayının ikinci haftasında Hıdırlık, Merkez, Güneş, Fenari, Ortapazar, Hürriyet, Hocahasan, Sinandede, Davutkadı, Adaköy, Rusçuk Çirîşhane ve Bahçelievler ocaklarına 47 kişi daha katılmıştı (Hâkimiyet Milletindir, 13 Ocak 1960). Aynı ocaklardan Demirkapı, Hocahasan, Gürsu, Yıldırım, Kızıyakup, Hürriyet, Davutkadı ve Merkez ocakları gençlik kollarına da 93 genç üyelik yapmıştı (Hâkimiyet Milletindir, 15 Ocak 1960). Söz

konusu katılımların DP'yi güçlendirdiği düşünülebilir. Çünkü bu katılımlarla diğer partilerin üye sayıları azalmakta iken; DP'nin üyeleri artmaktaydı. Bu da doğal olarak 1958 ve 1959 yılında olduğu gibi 1960'ta da DP ile başta CHP olmak üzere diğer partiler arasındaki çatışmaları daha da kızıştırmaktaydı şeklinde değerlendirilmektedir.

Yeni Ant gazetesine göre, Bursa'da Vatan Cephesi'ne katılımların olduğu günlerde DP'ye ait bazı ilçe teşkilatlarında çeşitli sorunlar da yaşanmaktaydı. Bilhassa DP İnegöl İlçe Başkanlığı'nda üyeleri arasında problemler olmuş ve bu tartışmalardan sonra DP İnegöl Belediyesi eski başkanı ve İl Meclis Azası Mehmet Çıracı partiden ihraç edilmişti (Yeni Ant, 4 Ocak 1960). Aynı gazeteye göre, Gürsu ilçesinde de çeşitli tartışmalar bulunmaktaydı. Buna göre Gürsu'da DP'liler arasında "Muhacirler" ve "Yerliler" diye iki grup ortaya çıkmış ve bu gruplar arasında kavga düzeyine varacak şekilde ciddi tartışmalar görülmüştü (Yeni Ant, 17 Ocak 1960). Vatan Cephesi'nin güçlü tutulmaya ve DP'ye üye sayısının arttırılmaya çalışıldığı dönemlerde parti içinde bu şekilde tartışmaları yaşanması ve ihraç olaylarının varlığı, DP dolayısıyla da Vatan Cephesi için olumlu olmayacağı şeklinde düşünülebilir. Zira bu olaylar, DP'den bazı istifaların olmasına ortam hazırlamıştı. Örneğin DP'den istifa edenlerin oluşturduğu 24 kişi CHP Mollaarap Ocağı'na katılmışlardı (Yeni Ant, 21 Ocak 1960).

DP'den CHP'ye yeni katılımların olduğu bu tarihlerde DP'ye geçen CHP'li sayısı azımsanmayacak oranda fazlaydı. Örneğin DP'nin Merkeze ilçeye bağlı Çırpan, Zafer, Tatarlar, Şükraniye Köyü ve İsmetiye Köyü ocaklarına kayıt olan 67 kişinin tamamı CHP'den istifa eden kişilerdi (Ekspres Akşam Postası, 27 Ocak 1960). Bunun gibi Çınarönü, Reyhan ve Yenimahalle Vatan Cephesi ocaklarına da CHP'den ayrılan 88 kişi katılmıştı (Ekspres Akşam Postası, 23 Ocak 1960). Bunun dışında Osmangazi ilçesi Doburca Köyü CHP Ocağı'ndan 27 kişi istifa ederek DP'ye geçmişlerdir. Bunun sonucunda CHP Doburca Köyü Ocağı kapanmıştı (Ekspres Akşam Postası, 23 Ocak 1960).

Bursa'da Vatan Cephesi'ne katılımlar bilhassa 1960 yılında büyük artış göstermişti. İl genelinde her gün yüzlerce kişinin DP'ye üye olmaları bunun kanıtı niteliğindedir. Örneğin şubat ayının ilk haftasında Alipaşa, İhsaniye Şekerpinar, Kaymaz, 2 Mayıs ve Selçukgazi ocaklarına 41 kişi, şubat ayının ikinci haftasında ise Zafer

ve Arabacılar köyleri ocaklarına CHP'den ya da diğer muhalefet partilerden istifa eden 257 kişi DP'ye geçmişlerdi (Ekspres Akşam Postası, 4 Şubat 1960). Bu büyük katılımın hemen ardından Davutkadı ile Yeniselviler ocaklarına 238 kişi daha üye olmuştu (Ekspres Akşam Postası, 13 Şubat 1960). Ayrıca Kestel ilçesinde de CHP'den çok sayıda kişi ayrılmıştı. Örneğin Kestel'de ocak başkanlarının da dahil olduğu 129 CHP 'den istifa ederek Vatan Cephesi'ne katılmışlardı (Ekspres Akşam Postası, 29 Şubat 1960). Bursa'da DP'ye bu şekilde büyük geçişlerin olması, halkın Vatan Cephesi'ne verdiği önemi ve güvenini ortaya koymaktaydı şeklinde düşünülmektedir.

Başbakan Adnan Menderes'e gönderilen telgraflardan 1960 yılında İznik ilçesinde CHP'den çok sayıda istifaların olduğu ve istifa edenlerin de genellikle DP'ye kayıt yaptıkları anlaşılmaktadır. Örneğin İznik Merkez Mahallesi'nden 250 kişi Kaynarca Köyü'nden 24 kişi CHP'den ayrılarak DP'ye katılmıştı (BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2/114). DP, Bursa'nın birçok ilçesinde olduğu gibi İznik'te de 1957 yılı seçimleri dâhil olmak üzere yapılan bütün seçimleri kazanmıştı. Bu bağlamda, partiye yeni katılanların zaten güçlü bir konumda bulunan DP İznik Teşkilatı'nı daha da kuvvetlendirmiş olabileceği şeklinde yorumlanmaktadır.

1960 yılında Bursa'dan DP'ye en büyük katılım 1.340 kişi ile Mustafakemalpaşa ilçesinden olmuştur. Durumu DP Genel Sekreterliği'ne rapor eden ilçe başkanı yazısında durumu şu şekilde özetlemekteydi "*Kazanın muhtelif köylerinden 1340 vatandaş muhalefetin son zamanlardaki tezvir ve tahripkâr tutumunu beğenmeyerek partimize katılmışlardır. Yüksek irşat ve rehberliğinizde durmadan kalkınan Türkiye'nin nurlu geleceğini milletle görerek zatı devletlerinizin şahsında partimize ve hükümetimize bağlılığımızı arz eder, bu katılımların bir bayram hediyesi olarak kabul buyrulmasını istirhamla ellerinizden öperiz. Mustafakemalpaşa kazası İdare Heyeti adına DP İlçe Başkanı Hasan Biçen"* (BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2/17.00).

Bursa'da 27 Mayıs 1960 ihtilalinin yaklaştığı günlerde dahi Vatan Cephesi ocaklarına katılımlar olmaktadır. Buna göre mart ayında DP Merkez ilçesine bağlı, Hamzabey, 2 Mayıs, Emirsultan, Turanköy, Dimboz ve Maksen ocaklarına 37 kişi kayıt yapmıştı (Hâkimiyet Milletindir, 2 Mart 1960). Aynı şekilde İnegöl ilçesinde de nisan ayında DP'ye çok sayıda yeni kayıt yapılmıştı. Örneğin İnegöl'e bağlı Sinanbey Mahallesi, Süleymaniye Mahallesi, Bilal Köyü, Şıbalı Köyü,

Cuma Mahallesi, Kemalpaşa Mahallesi, Orhaniye Mahallesi ve Karagölet Köyü'nden çok sayıda kişi Vatan Cephesi ocaklarına katılmıştı (Hâkimiyet Milletindir, 7 Mart 1960). İnegöl'de DP'ye katılımların olduğu mart ayında DP İlçe Gençlik Kolları Başkanlığı'na da üye olanların sayılarında kayda değer artışlar vardı. Bilhassa DP'nin ülke çapındaki büyük yatırımlar yaptığını ve güçlü bir hükümet olduğunu dile getiren 282 kişi, İnegöl'de bulunan DP'ye ait ocaklara kayıt yapmışlardı (Hâkimiyet Milletindir, 14 Mart 1960).

156

IJSI 9/2
Aralık/
December
2016

Bursa'da Vatan Cephesi'ne muhalefet partilerinden geçişlerin olduğu mart ayında CHP Bursa İl Teşkilatı içinde birtakım sorunlar yaşanmaktaydı. Hâkimiyet Milletindir gazetesine göre, parti içindeki sorunlar bilhassa 1960 yılında daha da artmıştı. Gazetede konuyla ilgili şu bilgiler yer almaktadır: *"CHP içinde öteden beri devam eden kaynaşma son haddini bulmuş ve bunu istifalar takip etmiştir. Son olarak CHP İkinci İlçe Başkanı Sıtkı Doğrul da vazifesinden istifa etmiş ve ilçedeki kaynaşma vilâyete de sirayet ederek İl İdare Kurulu'ndan Sıtkı Tümerkan ile Dr. Talat Barent de vazifelerinden çekilmişlerdir. Bu durum karşısında CHP İl İdare Kurulu bir toplantı yaparak istifa edenlerin ve yerine seçilecek yedekleri tespit etmiştir. Şimdiki halde İl İdare Kurulu'ndan boşalan üyeliklere kuvvetli namzet olarak Necati Akgün ile Nihat Aymergen görülmektedir. Parti içindeki kaynaşmanın bucağ ve ocak teşkilatlarına da intikal ettiği ve Sıtkı Tümerkan ile Dr. Talat Barent'in istifalarından sonra kitleler halinde istifaların beklendiği bildirilmektedir"* (Hâkimiyet Milletindir, 8 Mart 1960). Bursa'da CHP içinde yukarıda ifade edilen sorunların varlığı, parti teşkilatının dönem itibarıyla içinde bulunduğu mevcut durumunu ortaya koymasından çarpıcıdır.

Bursa'da mart ayında Orhaneli ilçesinde de Vatan Cephesi ocak ve bucaklarına büyük ilgi gösterildiği yerel gazetelerden anlaşılmaktadır. Özellikle burada CHP ve HP'den kitleler halinde istifalar olmaktadır. Bu bağlamda Orhaneli'den önce Büyükorhan nahiyesine bağlı Kuşçular Köyü'nden 41 kişi CHP'den istifa ederek DP'ye katılmıştı. Böylece buradaki CHP'nin varlığı tamamen sona ermişti. Daha sonra ise Erecek Köyü'nden münfesih HP'den istifa eden 47 kişi DP'ye geçmişti (Hâkimiyet Milletindir, 14 Mart 1960). Aynı ay içinde Merkez ilçeye bağlı Çırpan, İnebey Şekerhoca, Fenari, Güneş, Kızıyakup Yenidoğan, Zafer Mahallesi, Şükranıye, Alaattin, Çınarüstü, Hamzabey, Demirkapı, Samandağı Köyü, Yıldız, Yedievler, Gürsu, Kurtuluş, Bilal Köyü, Karabalçık Köyü, İnesiköy, Çınarönü, Hıdırlık, Güneş ve Üçkuzular ocaklarına da muhalefet partilerinden ve tarafsız

kişilerden toplamda 157 kişi katılmıştı (Ekspres Akşam Postası, 16 Mart 1960). Aynı hafta içinde DP ocaklarına büyük bir grup daha katılmıştı. Ekspres Akşam gazetesine göre, Bursa'nın ilçe, nahiye ve köylerinde DP'ye dolayısıyla da Vatan Cephesi'ne katılımlar sürmekteydi. Gazeteye göre, DP'ye ait muhtelif ocak ve bucaklara 20 kişi daha kayıt yapmıştı (Ekspres Akşam Postası, 20 Mart 1960).

Burada üzerinde durulması gereken Yenidoğan Vatan Cephesi Ocağı'dır. Vatan Cephesi'ne bağlı ocaklar genellikle DP ismiyle açılmaktaydı. Ancak buradaki örnekte de görüleceği üzere bazen de doğrudan Vatan Cephesi ocağı olarak da açılanlar bulunmaktaydı. Bunlardan birisi de Merkez ilçede açılan Yenimahalle Vatan Cephesi Ocağı'dır. Adı geçen ocağa açıldığı ilk gün CHP ve CKMP'den istifa eden 74 kişi kayıt olmuştu (Ekspres Akşam Postası, 14 Nisan 1960). Ekspres Akşam Postası gazetesine göre, Bursa'da nisan ayında da DP'ye büyük katılımlar olmuştu. Özellikle partiye katılanların büyük kısmını CHP'den istifa eden kişiler oluşturmaktaydı. Örneğin CHP'ye ait Merkez ve diğer ilçelere bağlı muhtelif ocak ve bucaklardan toplamda 289 kişi DP'ye geçmişti (Ekspres Akşam Postası, 26 Nisan 1960). Ayrıca Gemlik'ten de Vatan Cephesi ocaklarına CHP'den ve CKMP'den istifa eden 55 kişi ile, aynı tarihlerde İnegöl ilçesinde CHP'den ayrılan 46 kişi geçmişti (BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2/330). Son olarak telgraflar ve yerel basın verilerine göre, 1960 yılı mayıs ayı itibarıyla Vatan Cephesi ocaklarına diğer partilerden ve bağımsız kişilerden yaklaşık olarak 3.500 kişi katılmıştı.

SONUÇ

Türkiye'de DP döneminde 1957 seçimlerinden sonra iktidar partisi ile CHP başta olmak üzere muhalefet partileri arasında büyük sorunlar yaşanmaya başlamıştı. Ayrıca ülkede siyasi alanda bazı değişiklik ve düzenlenmeler de vardı. Bu değişiklik kapsamında muhalefet partilerinden CHP ve HP başta olmak üzere DP'ye karşı bir güç oluşturmak amacıyla Güç Birliği cephesi kurulmuştu. Bunun üzerine Başbakan Adnan Menderes muhalefetin Güç Birliği Cephesi'ne karşı 1958 yılı ekim ayında Vatan Cephesi'ni kurmuştu. Vatan Cephesi'nin kurulmasıyla ülke genelinde bu yapıya büyük bir ilgi gösterilmiş ve muhalefet partilerinden istifa eden çok sayıda kişi DP ocak ya da bucaklarına katılmıştı.

Vatan Cephesi'ne kurulduğu günden itibaren Bursa'da CHP'den istifa eden kişiler geçmeye başlamışlardı. Bu yüzden 1958 yılı kasım ayı içerisinde mevcut ocaklar ihtiyacı karşılayamaz duruma geldiği için DP'ye ait yeni ocakların açılmasına ağırlık verilmişti. Bu durum, Bursa'da Vatan Cephesi'ni güçlü tutmak amacıyla yeni ocakların kurulduğunu, adı geçen ocaklara yüzlerce yeni kayıtların yapıldığını ve DP'ye olan ilginin büyüklüğünü ortaya koymaktaydı. Bu arada Güç Birliği'ni oluşturan partiler arasında çeşitli sorunlar yaşanmaktaydı. Özellikle söz konusu durumdan rahatsızlık duyan parti mensupları, bağlı oldukları partiden istifa ederek DP'ye geçmişlerdi. Söz konusu yeni katılımların, DP'nin nüfuzunu güçlendirdiği ve iktidar partisini muhalefet partileri karşısında daha da kuvvetli bir konuma getirmiş olabileceği düşünülmektedir. Yerel gazetelerden Yeni Ant gazetesine göre, Vatan Cephesi'nin varlığından rahatsızlık duyan ve Adnan Menderes'in halkı iki ayrı kutba ayırdığını düşünen kişiler de vardı. Bu da dönemin siyasi yapısını ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca parti içi sorunlardan dolayı DP'den istifa eden çok sayıda kişi de CHP'ye geçmişti. Dolayısıyla da her iki parti kendi varlığını güçlü göstermeye çalışmaktaydı. Bu durum, Bursa'da partiler arasındaki sorunların daha daartmasına yol açmaktaydı biçiminde yorumlanabilir.

Yerel gazetelerden Bursa Ekspres, Hâkimiyet Milletindir ve Ekspres Akşam Postası'na göre Bursa'da özellikle CHP'li üst düzey yetkili kişiler, önemli aileler ile büyük esnaf grupları, partilerinden istifa ederek Vatan Cephesi saflarına katılmışlardı. Bu da Vatan Cephesi'ne olan ilgiyi arttırmıştı. Ayrıca partiye katılan kişilerin isimleri her gün belirli saatler diliminde radyoda ilan edilmekteydi. Radyo haberlerine göre, Bursa'dan Vatan Cephesi'ne çok sayıda katılımlar olmuştu.

1958 yılı kasım ayından başlamak üzere Bursa'dan Adnan Menderes'e Vatan Cephesi'ne geçildiğine dair yüzlerce telgraf gönderilmişti. Telgrafların çok olması ve DP'ye ya da Vatan Cephesi ocaklarına binlerce kişinin katılması, Vatan Cephesi'nin Bursa'da büyük bir etki bıraktığını göstermekteydi. Bunun olmasında DP Bursa İl Başkanlığı'nın yürüttüğü propaganda faaliyetlerinin büyük bir etkisinin olduğu düşünülmektedir. DP propagandaların temelinde Bursa'da çok sayıda sanayi tesislerinin açıldığı ve bunun sonucunda binlerce kişiye iş kapılarının oluşturulduğu vardı. Bilhassa yatırımların açılışlarını devlet büyükleri yapmıştı. Bu kapsamda söz konusu yatırımların olması ve üst düzey devlet görevlilerinin bu

açılışlarda bulunması Vatan Cephesi'ne olan ilgiyi arttırdığı şeklinde değerlendirilmektedir.

DP Bursa İl Başkanlığı dışında Kadın Kolları Başkanlığı ile Gençlik Kolları Başkanlığı da Bursa genelinde Vatan Cephesi'ne katılımları sağlamak amacıyla çeşitli çalışmalar ve propagandalar yapmışlardı. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi verilerine göre, bu çalışmalar neticesinde hem kadın kollarına hem de gençlik kollarına diğer partilerden istifa eden yüzlerce kişi geçmişti. Bu durumun Vatan Cephesi'ni güçlü duruma getirmiş olabileceği şeklinde yorumlanabilir. Ancak partiye geçenlerin çoğunluğunu CHP'den istifa eden kişiler oluşturduğu için; CHP ile DP arasındaki çatışmalar sürekli olarak artmaktaydı.

Devrin yerel basını 1958 yılında olduğu 1959'da da DP'de partiler arasında çeşitli anlaşmazlıkların olduğunu göstermektedir. Vatan Cephesi'nin Bursa'da güçlü bir duruma gelmeye başladığı tarihlerde partililer arasında söz konusu çatışmaların olması, DP'ye zarar vermiş olabilir. Zira bu tartışmalardan dolayı DP'den istifa eden bazı partililer CHP'ye geçmişlerdi. Ancak CHP'ye geçenlerin sayıları DP'ye CHP'den geçenlerin sayılarından çok azdı. 1960 yılı Nisan ayı itibarıyla DP'ye geçen kişi sayısı çok fazlaydı ve DP, Vatan Cephesi sayesinde Bursa'da çok daha güçlü bir duruma gelmişti. DP'nin il genelinde bu şekilde büyümesi 27 Mayıs 1960 İhtilali'ne kadar devam etmişti.

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)

BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-1.

BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2.

BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-3.

BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-352/127.

BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-3/12-10.

BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-3/491-44.

BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-3/490-48.

BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-3/17-30.

BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2/653.

BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2/18.

BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2/33.

BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2/18.4.

BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2/18.5.

BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2/18.6.

BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2/18.7.

160

BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2.18.6/30.

BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2.18.6/422.

BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2.18.6/37.

BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2.18.6/245.

BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2.18.6/38.

BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2.18.6/250.

BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2.18.6/251

BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2.18.6/11-30.

BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2.18.6/16.10.

BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2.18.6/9.00.

BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2.18.6/103/

BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2.18.6/18.30.

BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2.18.6/11-30/8.

BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2/18.01.

BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2/114.

BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2/14.15.

BCA, Fon Kodu: 010. 09. Yer No: 214.664.2-2/17.00.

Gazeteler

Yeni Ant

Hâkimiyet Milletindir

Bursa Ekspres

Ekspres Akşam Postası

Araştırma ve İnceleme Eserleri

Ahmad, Feroz; Turgay, Bedia (1976). Türkiye'de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi, (1945-1971), Ankara: Bilgi Yayınevi.

Akşin, Sina (2004). Ana Çizgileriyle Türkiye'nin Yakın Tarihi (1789-1980), Ankara: İmaj Yayıncılık.

Albayrak, Mustafa (2004). Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960), Ankara: Phoenix Yayınları.

Bulut, Seda (2009). "Üçüncü Dönem Demokrat Parti İktidarı (1957-1960):Siyasi Baskılar ve Tahkikat Komisyonu". *Akademik Bakış Dergisi*. 2(4), 125-145.

Çakmak, Diren (2008). "Türk Siyasal Yaşamında Bir Muhalefet Partisi Örneği: Hürriyet Partisi (1955-1958)". *Akademik Bakış Dergisi*. 2(3), 153-186.

Eroğul, Cem (1990). Demokrat Parti (Tarihi ve İdeolojisi), Ankara: İmge Kitabevi.

Karpat, Kemal H. (1967). Türk Demokrasi Tarihi, İstanbul: Timaş Yayınları.

Keyder, Çağlar (1999). Türkiye'de Devlet ve Sınıflar, İstanbul: İletişim Yayınları.

Özçelik, Fatih (2016). "Kocaeli'nde Vatan Cephesi". Uluslararası Karamürsel Alp ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu, Kocaeli, c. III., 2057-2068.

Şahin, Enis; Tunç, Bilal (2015). "Demokrat Parti'nin Kuruluş Süreci ve DP-CHP Siyasi Mücadelesi (1945-1947)". *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*. 1(2), 31-69.

Tunç, Bilal (2015). "Kocaeli'nde Vatan Cephesi". *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 8(2), 733-750

Uyar, Hakkı (2001). "Vatan Cephesi Türk Siyasal Yaşamında Cepheleşmelere Bir Örnek". İstanbul: Boyut Yayıncılık.

Vural, Erhan (2010). "Demokrat Parti Döneminde CHP'nin İzmir Örgütlenmesi ve Seçimler". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

SUMMARY

All opposition parties especially the RPP, had established the Power Association against DP before the founding of the Fatherland Front in 1958. This organization attracted people's attention and many people had contributed to the formation. But Power Association had lost its influence after the Fatherland Front was committed; therefore, the organization was severely weakened in Bursa. Many had participated to the DP's establishments after the Fatherland Front was committed. Most of people who participated to the DP were member of the RPP. As a result many people registered to the DP in Bursa in October 1958 after the Fatherland Front was committed.

162

IJSI 9/2
Aralık/
December
2016

Joining continued to increase to the Fatherland Front in Bursa. According to local newspapers, because the new entrants had continued to the DP, it became necessary for the opening of the new quarries. Like this, dozens of new quarries were opened in Bursa except for existing organizations. This shows the interest to the Fatherland Front. A large group had been recording the Fatherland Front towards the end of November 1958. After that the Fatherland Front came a strong position in Bursa because of this participations.

As already known participation that time to the DP, the names of the recording was read on the radio. When the number of members of the Fatherland Front increases in Bursa, the RPP was denied them. The RPP was claiming that records to the DP weren't as they had said on the radio. In this way there were discussions between RPP and DP. This situation is important that showing the political situation in this time.

Many telegrams were sent to Adnan Menderes from Bursa in 1959 and 1960 to show that the members of the Fatherland Front in that city. Having sent several telegrams to prime minister show that Fatherland Front was strong in Bursa in these years. DP Bursa Women's Branch Presidency and the Chairman of the DP Youth Wing worked very hard to increase the number of members homeland Front in Bursa. As a result of the work of both organizations thousands of people recorded to the Fatherland Front in Bursa. Many people had resigned from the CHP during this period and they enrolled to the DP. Therefore, discussions between the DP and the CHP had increased so much and this situation continued until 27 May 1960 Rebellion.